

Transcript gesprek Peter de Pater

Datum: 25 februari 2026

Deel 1 – Aftellen

Het is heerlijk buiten vandaag.

Ja, lekker buiten zijn, rommelen, klussen. Een echte lentedag.

Al een beetje aan het afbouwen?

Ik ben niet aan het afbouwen, maar wel aan het aftellen. Ik heb er best lang over gedaan, over die keuze – wel of niet doorgaan. We hebben heel veel argumenten tegen elkaar gezet, lang over nagedacht. Ook met mijn vrouw over gehad. Heel veel redenen om door te gaan, heel veel redenen om te stoppen.

Is een derde termijn serieus overwogen?

Ja.

Wat gaf uiteindelijk de doorslag om toch te stoppen? Ze zeggen wel eens: twee termijnen is voor een wethouder genoeg, zodat je scherp kunt blijven.

De belangrijkste reden om te stoppen is je houdbaarheid. Ik ben een uitgesproken figuur. Een anonieme wethouder van een huiskamer gaat wel drie of vier termijnen mee. Voor mij is het helder: je bent een herkenbaar figuur, en de rek is ook wel uit het elastiek.

Ik heb ook naar mijn portefeuille gekeken – ik vind mijn portefeuille het leukst. En als je na twee termijnen wil doorgaan, moet je een nieuwe portefeuille nemen. Dat vond ik ook niet aantrekkelijk. Dus het was ook logisch dat ik zou stoppen.

Maar wat je tegelijkertijd moet doen, is je couveusebaby's, je projectjes, loslaten. Ik heb een heel lang leertraject gehad. De gemeenschap heeft me in staat gesteld om beter te worden en mezelf te ontwikkelen. Het voelt dan ook een beetje zonde om iemand weer vanaf nul te laten beginnen. Misschien een beetje een egoïstisch argument – maar aan de andere kant ook niet. Heel veel dingen gaan als een trein, en het is zonde om er dan uit te stappen.

Ik ben vijftig, ik vind het leuk om nieuwe dingen te doen. Uiteindelijk besloot ik te stoppen. Het zat vlak bij elkaar.

Was dat een puur persoonlijke afweging, of heb je dat ook in je partij besproken?

Jazeker. Als ik door had willen gaan, had ik dat gemogen. Maar wat ik fijn vond: die mensen zijn tientallen jaren loyaal. Ze hebben ook nooit gezegd: ga aan de kant.

Mijn partij vindt het wel lastig om te gaan met alles wat rond het wethouderschap hangt. Die zeggen: red je het wel? Hoe gaat het? Ik heb collega's in de fractie die moeilijk kunnen inschatten wat een bestuurlijke rol betekent. Die kijken naar het fractiewerk. Ik schuif niet elke week aan bij de fractie – anders vragen ze je standpunt over van alles. Dus een bepaalde dosering werkt goed: eens per twee weken, een halfuurtje. Dan praten we alles door. En dan merk je dat ze behoefte hebben aan de bestuurderszijde van het verhaal. Maar zeker de nieuwelingen hebben sterk de raadsbril op, en die krijgen ook een beeld van het wethoudersvak van: het is alleen maar weerstand, het is alleen maar gedoe.

Dus mijn partij is erbij betrokken, mijn vrouw ook. En volgens mij is het tijd om wat anders te doen.

En wat wordt dat dan?

Ik ben bedrijfsleider van origine. Ik heb een bv, en ik had wel zin om daarmee door te gaan. Wat dat dan is: een paar uur per week consultancy. Ik heb een mooi strategisch-planologisch niveau opgebouwd. Je kunt advies geven, voor instellingen werken, voor bedrijven werken.

De belangrijkste opgave daarbij is dat je nieuwe werk niet interfereert met je huidige vak. Je hebt kennis, maar je wilt niet je voorkennis inzetten. Dus je gaat nooit warme contacten bellen, je gaat nooit in Ede advies geven.

Dat is natuurlijk de logische integriteitsvraag. Hoe voorkom je dat politici via hun netwerk lobbyist worden voor het bedrijfsleven?

Dat vind ik echt nergens aan als je dat doet. Wat ik wel logisch vind, is dat je instellingen verder helpt op een transparante manier. Stel dat Defensie zegt: wil jij een onderdeel voor ons doen, niet in Ede maar elders – prima. Of dat een grote ontwikkelaar zegt: wij hebben moeite met de natuurcompensatieopgave, wil jij strategisch advies geven over de woningbouwuitrol?

Liefst allemaal elders. In de gemeente Ede – ik kom uit de bouw – als ik een nieuwe klus zou doen en een vergunning aan zou moeten vragen, zou ik dat ingewikkeld vinden. Dan moet ik met dezelfde mensen aan tafel zitten die ik altijd heb aangestuurd. Dat ga ik niet doen.

Ik heb ergens gelezen dat je ook een wereldreis wilde maken. Staat dat nog?

Ja. Mijn vrouw zegt: het is goed om echt afstand te nemen. We hebben vrienden in Azië, dat lijkt ons wel leuk. Voor je het weet druppelt de agenda vol, maar als het werk hier in mei klaar is... Het duurt nog wel twee maanden voordat er een nieuw college zit.

De coalitieonderhandelingen hier duren nooit zo lang als in Den Haag.

Klopt. Als dat twee maanden is, kan ik me voorstellen dat ik eind mei weg kan. De dag dat hier een nieuwe wethouder wordt geïnstalleerd, heb ik een verhuiswagentje en rol ik alles naar buiten.

Dan ga ik weg, eind mei. En dan wil ik de overbruggingstijd tot eind van het jaar benutten – vier maanden oriënteren, kijken welk werk me aanspreekt. Op welke schaal, welke omvang. Niet de mensen die me bellen met een schuttingprobleem. Mijn ideaal is tien, twaalf uur per week consultancy, en de rest met mijn handen werken. Gewoon klussen.

Dus toch ook het klussen weer oppakken?

Ja, klussen in de bouw. Wat ik leuk vind is een huisje renoveren. Dat deed ik ook toen ik in 2016 begon. Dan zit je helemaal in een project, geen klantcontact, geen reclame, nergens op te letten. Je bent met je eigen inzichten bezig, en dan is er één moment waarop je het stof eraf blaast.

Net als Michelangelo, die lag met zijn kop naar het plafond – dat vind ik leuk. Uren lang met de telefoon weg. Helemaal in een project duiken, helemaal van de wereld af.

Het nadeel aan mijn huidige werk is de voortdurende verantwoordelijkheid. Voortdurend aanstaan. In het weekend sta je aan. Je fietst ergens langs, je ziet iets, en je gaat er iets mee doen. Daar wil ik uit.

Acht jaar lang verantwoordelijkheid is prima te doen, maar het zijn wel tropenjaren. Je wordt soms om half zes wakker en bent al aan het uitdenken hoe je een gesprek gaat voeren. Je systeem staat ook aan.

En dat is misschien straks... Ik heb vorige week een badkamertje gebouwd, en dan heb ik hetzelfde – om vijf uur word ik wakker. Van: eerst voorstrijken, dan de band in de hoek. Een hele volgorde ben ik al aan het verzinnen. Ik ben altijd wel aan de slag. Maar een paar maanden afstand is goed, en dan kijk je wat er op je pad komt. Dat mag niet te lang duren.

Hoeveel uur per week ben je nou eigenlijk met werk bezig als wethouder?

Dat houdt zich niet aan kantoortijd. Het is geen veertig uur. Wat ik vaak doe: in het weekend naar de sport – een voetbalwedstrijd, een derby, korfbal. Je moet het niet als werk beschouwen, maar het is wel werkgerelateerd. Dan kom je op de vijfenvijftig, zestig uur.

Dat valt me nog mee. Maar hoe doe je dat – al die dossiers bijhouden? Een raadsvergadering heeft soms al vierhonderd pagina's aan stukken.

Als het een lopend dossier is, hoef je niet alles van begin af aan te lezen. Wat ik dan het liefst doe: een paar mensen van het team erbij, en in een uur heb ik de zaak scherp. Dat stapelt dan op. En een stapel ken ik ook gewoon van buiten.

Deel 2 – Terugblik: identiteit, levendigheid en de Edenaar

We kijken terug op je wethouderschap – wat het heeft opgeleverd voor de Edenaren, waar de spanning zat, en welke politieke belangenafwegingen je hebt moeten maken. Maar eerst: hoe wil je dat de Edenaren zich jou herinneren?

Dat is een grote vraag. Die intrinsieke motivatie – hoe ik herinnerd wil worden – had ik nooit toen ik de politiek inging. Ik ben erin gerold. En dat is geen verschuilen: ik ben er echt ingerold. De belangrijkste overweging die ik had: ik wil iets leuks maken van mijn woonplaats. Ik had in Amsterdam kunnen blijven. Maar ik heb bewust voor Ede gekozen – ik had hier mijn netwerk, ik vond het fijn om met mijn handen te werken.

Ben je hier geboren en getogen?

Nee, ik ben op mijn tiende naar Ede gekomen. Met een groot gezin, vanuit Krimpen aan den IJssel en Bergambacht. Ik had een zusje met astma, die moest naar de boslucht. En toen we hier kwamen – ik kom uit een streng religieuze achtergrond – keek ik mijn ogen uit. Ik kwam uit een klein boerendorp van tweeduizend mensen. Ede had een overdekte winkelpassage, reclameborden. Wij hadden geen tv. Ik vond het echt big city. Die energie heb ik daar al gevoeld.

Na mijn studietijd dacht ik: terug naar Ede. Amsterdam vond ik leuk, maar ik had weinig aanspraak in Nederland qua netwerk. En ik dacht: Ede is leuk, en ik kan het nog leuker maken. Vanuit een optimisme. Ik was dertig, zat in de bouw, en had overal meningen over.

Wat triggerde dat – Ede leuker willen maken? Had je een concrete irritatie?

Nee, niet echt. Ik wilde mijn energie ergens in steken. Ik werd gevraagd om iets te betekenen voor een bepaalde doelgroep. Ik bouwde vaak horecagelegenheden en kom uit die hoek. Ze vroegen: Peter, de vrijetijdsindustrie, de horeca, de evenementen – alles wat hier nog leuker kan worden staat te weinig op de politieke agenda. Wil jij daar wat in betekenen?

Toen ben ik de raad ingegaan, nadat ik met de partij een afspraak had gemaakt: zet me op een verkiesbare plek. Als jullie naar vier zetels gaan, zet me dan op vier – ik heb een grote achterban. En zo zat ik in 2006 ineens in de gemeenteraad. Geen idee wat dat betekende. Ik had geen agenda, geen idee hoe ik het leuker kon maken. Maar ik had een opdracht vanuit mijn achterban. Het duurde jaren voordat ik echt mijn draai vond.

2006 – dat is twintig jaar geleden. Ben je uiteindelijk een politiek dier geworden?

Ik moest heel erg nadenken: wat is je stijl? Wat is je manier om op het speelbord te komen? Wat is je agenda?

In die eerste jaren merkte ik: ik wil dat het geen slaapdorp is. Als je uit Amsterdam terugkomt naar Ede, wil je weten dat er wat te doen is. Voor iemand van dertig kon het wat levendiger. Ik waardeerde de schaalgrootte, ik waardeerde het netwerk om me heen – maar het kon wat levendiger. De festivalagenda, de manier waarop men met geluid in het weekend omging – altijd stond dat in het teken van ergernis. Nooit dat mensen dachten:

wat fijn dat er wat te beleven valt. Het openluchttheater ook – die clash tussen twee groepen. Dat is klassiek.

Hoe ga je daarmee om – die tegenstelling tussen mensen die levendigheid willen en mensen die rust willen?

Ik vond het toen al lastig om een meerderheid te krijgen achter die agenda. Want een groot deel van de Edenaars zegt: wij wonen hier rustig. Ook in het centrum zie je dat – er wonen mensen die rust willen.

En er is ook een grote groep die vanuit de Randstad hierheen is gekomen, juist voor de rust en de natuur. Het heeft jaren geduurd voordat ik goed in de gaten had hoe groot dat deel was. Maar ik vond het ook principieel: er was een diaspora van talentvolle twintigers. We verloren het van Arnhem, van Amersfoort – studenten gingen snel weg, want er gebeurde niet zoveel. Dat vond ik een probleem. Je ontmoet dat grote contingent dat zegt: geef ons rust. Maar ik maakte me zorgen over het snelle vertrek van twintigers die zich elders vestigden.

Is het niet logisch dat als je als Edenaar in Nijmegen of Leiden gaat studeren, dat je daar blijft hangen – zeker als je er een partner ontmoet?

Ja, dat vind ik nu logisch. Maar ik vond het toen onacceptabel. Want wat je dan krijgt zijn jonge gezinnen en oudere mensen. Die tussencategorie die een stad kleur geeft, vertrekt dan snel – en komt ook niet meer terug.

Wat je nu wel vaker ziet – en daar heb ik een klein aandeel in gehad – is dat door de goede infrastructuur, de mogelijkheden om te recreëren, de nabijheid van de Veluwe, mensen sneller terugkomen. En door het feit dat woningen in Amsterdam en Utrecht onbetaalbaar worden, is Ede sneller weer een alternatief voor jongere mensen. Die instroom – mensen die een band met Ede hadden van vroeger, of een andere reden om voor Ede te kiezen – die wil ik bedienen.

Dat heb ik de afgelopen acht jaar ook gedaan. Er mag wat te doen zijn. Je mag ergens van genieten, in goede harmonie. Dat zijn de belangrijkste dingen die ik via recreatie, toerisme en evenementen heb proberen te realiseren.

GemeenteBelangen staat inmiddels in de volksmond bekend als de partij van feesten en evenementen. Bedien je dan als wethouder vooral het belang van je eigen achterban?

Nee. We hebben het nu over mijn raadsperiode. Het belangrijkste wat ik gedaan heb: in 2011, toen ik fractievoorzitter was, heb ik al duidelijk gemaakt – waar ik vandaan kom is helder, maar ik ben veel meer dan dat. Als wethouder heb ik me zelden nog op dat DNA beroepen. Ik heb ze niet in de steek gelaten, maar ik heb geprobeerd over de volle breedte van vijf, zes portefeuilles onderdelen het beste voor Ede te zoeken. Wel met mijn instelling van: er mag in Ede wat gebeuren – maar niet ten koste van anderen.

Een goed voorbeeld is de Kuiperplein-uitbreiding. In je hart heb je natuurlijk je voorkeur: van zeven naar vijftien evenementen lijkt me logisch voor een groeiende stad. Maar wat goed is, is dat je op ooghoogte staat met de omwonenden. Er is een mooi compromis

uitgekomen. Die bewoners zeiden: die uitbreiding is geen probleem, maar als je dat doet voor zes dagen kermis, dan vind je ons niet aan je zijde. Samen met de burgemeester hebben we overlegd. Misschien is de kermis dan iets wat we los moeten laten. Maar er moet ruimte zijn voor vijftien evenementen – als het maar gevarieerd is. En die bewoners zeiden ook: als je maar meer doelgroepen bedient en niet steeds hetzelfde publiek trekt. Doe ook eens iets voor de jeugd. Dat vond ik een leuk voorbeeld – dan maakt het niet meer uit waar ik vandaan kom.

Horecaondernemers zeggen wel eens: evenementen hebben tegenwoordig vaak hun eigen catering. Wij hebben er eigenlijk niet zoveel aan.

Dat bleek al in 2008 en 2009. Maar ik bedoel: je moet niet voor één doelgroep werken. Het is geen cliëntenpolitiek. Je moet niet één doelgroepje hebben, zoals je in de Kamer wel ziet – iemand die alleen maar over visserij gaat.

Het argument dat iets goed is voor de plaatselijke middenstand wordt door de gemeente ook ingezet. Bij het NK wielrennen werd gezegd: we moeten dat hier hebben, want dat is goed voor de lokale middenstand.

Dat is een deelargument. De intrinsieke reden dat zo'n evenement in Ede functioneert, is dat er wat moet gebeuren. Waarom wil je het stationskwartier ontwikkelen als mensen die uit de trein stappen zich geen raad weten waar ze naartoe moeten? Dan heb je een slechte leefomgeving.

Het stationskwartier op die manier ontwikkelen vind ik heel nuttig. Daar moet kunst en cultuur en verblijfsklimaat komen. Er moet iets te doen zijn in Ede. Het begint met de evenementenkalender, maar de agenda is veel breder – en dat is voltallig in het college ook toegejuicht. Het NK wielrennen heeft een boost gegeven, ook bij de middengroepen die zeiden: er gebeurt toch wel wat in Ede. Maar je mag het niet beperken tot wielrenevenementen, want dan wordt het een repeterend patroon.

Neem de Dakar Rally-rijder Van den Brink, en DVO. Wat die Van den Brink doet – daar zit een wereld van support achter. Die huldiging, dat geeft Ede en Edenaren een boost. Het is voor het zelfvertrouwen en de identiteit van een Edenaar belangrijk om je nek uit te steken. Wij hebben hier geen betaalde voetbalclub. Maar als er negenhonderd man in die zaal zitten bij DVO en ze halen een halve finale of gaan naar Ahoy – wat dat doet met de gemeenschap en de saamhorigheid. Die sport heeft, samenhangend met de identiteit van de stad, iets van zelfvertrouwen. En ik merk ook: Edenaren worden zelfbewuster.

Twintig jaar geleden was er een soort common sense – zeker bij de autochtone bevolking – van: het wordt hier nooit wat, het is een gat. Die discussie over of Ede een stad of een dorp is moet je gewoon achter je laten.

Wat komt er in de Westhal?

We hebben van de Experience geleerd – dat was een te conceptueel idee. Maar nu met de invulling van de Westhal krijg je de kans om alsnog functies toe te bedelen aan een van de meest levendige wijken van de gemeente. We willen daar met popcultuur wat gaan doen. We willen de wijk bedienen. We hebben onderwijsfuncties in gedachten. En

we hebben nog mooie spelers die op een bepaald moment zelf naar buiten willen komen, in de kunst- en cultuurhoek – die mag ik nu nog niet noemen.

Ik mag daar kwartiermaker van zijn. Boei, de eigenaar, vraagt ons heel galant: wil je meedenken? Want we willen graag een jarenlange samenwerking met de gemeente. Dat vind ik een van de leukste dingen. En dan denk ik: dat moet straks blijken uit het goede humeur van de nieuwe raad die daarnaar gaat kijken – dat er echt iets voor Ede van toegevoegde waarde in die klassieke hal gaat gebeuren.

Dus Ede heeft het qua identiteit nodig dat het leeft – zodat mensen niet het gevoel hebben dat ze in een suf dorp wonen?

Ja, voor elk type beurs. Variërend van Heideweek Culinair, waar je negen euro voor een oester betaalt, tot een festival op Landgoed Kernhem. Bij de Heideweek – waar ik vurig ambassadeur voor ben – zie je vijfenzestig of zeventig evenementen voor elk type inwoner. Voor iemand die gelovig is, voor iemand die een paasvuurfeest wil. Een breed spectrum, verschillende podia, verschillende doelgroepen.

Op zo'n dag, en op Koningsdag ook, zie je alle kleuren van de samenleving naast elkaar lopen. Daar ben ik trots op. En de Heideweek heeft op zijn best iets carnavalesks – niet qua verkleden, maar in de manier waarop het losbarst. Iets van een jaarmarkt, zoals dat vroeger gold. Het is traditioneel en tegelijk de beste manier om onverwacht nieuwe groepen te ontmoeten. Bij een sportclub zit je in je bubbel, zie je dezelfde vrijwilligers elke week. Bij de Heideweek kom je onverwacht nieuwe groepen tegen.

Deel 3 – Erfenis, trots en participatie

We komen terug op de vraag waarmee we begonnen: hoe wil je dat Edenaren je herinneren?

Het zelfvertrouwen in Ede. Ik wil dat Ede meer zelfvertrouwen voelt. Dat je weet dat je in een geweldige woonplaats woont – met een mooi wegnennetwerk, goede brandweezorg. Als we dan groeien en de voordelen van die schaalgroei ervaren, dan ben ik met die voordelen bezig geweest.

En de open bestuursstijl. Die brengt me regelmatig in verlegenheid, maar ik wil mezelf zijn. Je begint met bewijsdrift – je wil laten zien dat je wat kunt. Dan word je getest, dan zoek je een vorm. En dan wordt humor af en toe een doel op zich. Dat heb ik moeten leren. Koos van Boven [voormalig voorman van GemeenteBelangen en raadsnestor –red] zei het in 2011, toen ik fractievoorzitter werd: zorg dat die humor een middel wordt, geen doel op zich. Nu is het de manier om dingen ook luchtiger te maken. Ik neem mijn vak serieus, mezelf niet zo. Dat is niet altijd voor iedereen even duidelijk geweest.

Dat ambassadeurschap in het weekend – dat iedereen me aan een borreltafel, op een verjaardag of op straat kan aanspreken over wat ik doe, en dat ik daar aandacht voor heb. Iedereen die me individueel in mijn functie heeft ontmoet, heeft toelichting gekregen op mijn vak. Ik voel me echt een vertegenwoordiger in het veld.

Waar ik ook trots op ben: de vrijwilligers bij sportevenementen die ik kan motiveren en bedanken. Heel veel mensen in de sport zullen me herinneren als een energiek motivator. Die mensen staan daar, soms veertig jaar lang, iets goeds te doen voor de gemeenschap. Ik ben er zo verschrikkelijk zuinig op. Dat meen ik en dat laat ik zien.

Maar ook de grote bestuursvraagstukken. Ik ben niet iemand die van het strategische stadsdebat houdt – ik ben liever met mijn handen en met projecten bezig. Heel veel projecten monden uit in een startbouw, plukjes woningen in Kernhem. Dan ontmoet je nieuwe bewoners die min of meer zenuwachtig zijn – een dag die ze altijd zullen herinneren. Je ziet jonge bewoners elkaar al appen, nummers uitwisselen, nieuwe burens ontmoeten. Zo'n belangrijk moment in het begin van hun leven. Jij bent er onderdeel van – daar ben ik trots op.

Maar het schuurt ook. Als je gaat inbreiden bij de Spoorstraat, zeggen omwonenden: we willen die inbreiding liever niet op deze schaal in onze fijne, vredige wijk. Ik snap dat. En ik zal ook herinnerd worden als iemand die dat soort dingen soms doordrukt. Daar moet ik mee leven.

Laten we het hebben over participatie – daar zit veel spanning op. Hoe ga je er persoonlijk mee om, en hoe zorg je dat je mensen goed meeneemt? Ben je de wethouder die voorop loopt en zegt: kom maar achter mij aan? Of de wethouder die verbindt?

Je begint met dat leiderschapstype: ik moet jullie gidsen. Als je begint, willen mensen ook leiderschap, willen ze richting. Totdat je ontdekt dat de troepen achterblijven. Ik heb heel lang moeten zoeken.

De raad is de beste klankbordgroep die er is. En je begint ook met de definitievraag: wat is geslaagde participatie? Want je ziet vaak dat mensen tégen een plan zijn en dan zeggen dat het een slecht proces was. Je kunt soms bij een ander eindproduct uitkomen, maar het is wél een goed proces geweest.

Als mensen bij me in de kamer komen, is dat het hoogst haalbare. En dan lukt het heel vaak dat ze het niet meer eens zijn met het besluit, maar dat het wél een goed gesprek is geweest.

Neem de Wethoudersbuurt. We hebben afgesproken met de EPA om participatie uit te besteden aan de initiatiefnemers. Woonstede stond voor die groep. En Woonstede liep vast met de bewoners van een straat. Ik vroeg aan Woonstede: zullen we samen nog een ronde doen? Maar de raad zei: bemoei je er niet mee. En later zeiden ze ook weleens: je had je er veel eerder mee moeten bemoeien. Uiteindelijk is de Wethoudersbuurt wél gelukt.

Ik vind niks leuker dan met zo'n groep op achterstand beginnen. Ik heb in een van de huizen mogen zitten, ik kreeg een volle laag. Ik begreep heel goed hun woede. Maar daarna konden we goed werken – met Woonstede, vier, vijf, zes sessies. Tekenend, herbouwen, meten. En het is gelukt.

En de ziekenbarakken – daar zit toch ook nog veel ongemak?

Ja, bij de participatie. In 2020 had de buurt het idee dat ze betrokken werden in de locatiekeuze. In 2025 kreeg ik pas de tussenstand van de onderlinge gesprekken met de buurt onder ogen. Al die tijd was er niet met de buurt gecommuniceerd – ik was toen ook nog niet bestuurlijk verantwoordelijk.

Hoe kan er zo'n gat ontstaan?

We hebben heel lang gezocht naar financiering bij de provincie Gelderland. Dat lag op zijn gat. Wisseling van de wacht. En het belangrijkste: wij lieten dat over aan de partner – vrijwilligers van de Vereniging Oud Ede. Vrijwilligers die verantwoordelijk werden voor het gesprek met de buurt. Dat is eigenlijk niet eerlijk. Als gemeente had je mee moeten kijken. En overigens – ik ben verantwoordelijk. Ook al is dit een initiatief van derden, ik ben verantwoordelijk voor de plaatsing.

In 2025 zie ik een tussenstand, en voor mij is de invulling op de locatie tegenover de smederij – waar ook subsidiegeld aan gekoppeld is – de logische keuze. Maar de buurt zegt dat ze een locatiestudie willen maken. Dan ga je naar het college en zeg je: moeten we het proces opengooien? Dan zijn we de ziekenbarakken kwijt.

Dit was de afweging. Maar als je dan in die buurt staat, zegt die buurt: we vonden het geen goed proces. Alles overziend, gezien de kwetsbaarheid van het geheel, gaan we ze daar toch plaatsen.

Dat laatste is niet meer van deze tijd. Dat gebeurde twintig jaar geleden – gewoon op de macht. Als je nu zegt: we maken een bestuurlijke afweging, we vonden het een slecht proces, maar we gaan het toch doen – dat is niet meer van deze tijd. Je wordt er ook op aangesproken.

Ik ben eerlijk: we hadden tussentijds moeten communiceren. We hadden eerder moeten zeggen: we gaan geen locatiestudie doen, en hier is waarom. De buurt heeft dus reden om het op het proces te gooien. En dan sta je als college met de rug tegen de muur. Ga je een nieuw proces doen? Dan kun je de ziekenbarakken weggooien. Bij de Raad van State, bij een alternatieve locatie, bij de rotonde Hackettlaan – daar zeggen ze: jullie onderbouwing is dat je de smederij belangrijk vindt, en dan ga je ze dáár neerzetten? Die bezwaarmakers maken daar veel meer kans. Dus wij zeggen: óf ze gaan daar, óf ze zijn helemaal verloren. Dat is een bestuurlijke conclusie. Maar je hebt de taak om dat in het debat duidelijk te maken.

Word je dan niet ook herinnerd als een bestuurder die slecht participeert?

Helemaal eerlijk: ik heb heel veel goed gedaan, met werkgroepen, heel veel goede voorbeelden. Maar het zijn de onderwerpen waarbij participatie is misgegaan die aan je blijven kleven. Dat mensen zeggen: hij kon niet participeren. Ik ben ervan overtuigd dat ik het wel kan, en ik heb het heel vaak laten zien. Het is alleen jammer dat dat af en toe in een slechte pers blijft hangen.

Ik heb ook weleens gedacht: doen wij het hier echt veel slechter dan honderdduizendplus-gemeenten elders? Volgens mij is het overall ingewikkeld. Als je nadenkt over een moderne maatschappij waarbij je steeds vaker elkaars belang mee

moet wegen – ik ben ook bang dat je, als je nooit meer keuzes maakt, je nooit meer wat bereikt. Dat is mijn primaire angst.

Hoe kan participatie beter? Je hebt het nu acht jaar meegemaakt.

De eerste aanbeveling: ooghoogte. Bestuurders die worden weggehaald van boze inloopavonden – nooit doen. Altijd die zaal in. Laat maar even knetteren. Ik heb één keer een fout gemaakt, bij de Koningin Emmaschool. Iemand zat continu op de eerste rij te roepen. Ik zei: wees even stil. Later in de pauze heb ik excuses aangeboden – het werd me even iets te veel, ik kon niet werken. Maar laat maar werken met die mensen. Dus: ooghoogte.

Twee: eerlijk zijn als je iets niet redt. Drie: je inlezen in de dossiers. Vier: goede bestuurlijke keuzes maken.

De kaders van tevoren kun je niet altijd even helder maken, maar het is wel je streven. Als je van tevoren tegen de buurt zegt: jullie gaan over de kleur van de dakpan en niet over de locatie – dan zullen ze zeggen: dit is participatie voor niks. Maar als je die kaders wél van tevoren heel duidelijk maakt, dan gaat het na afloop, als mensen hun zin niet krijgen, toch weer over: ja maar je had de kaders niet goed gecommuniceerd. Dat is het altijd. Het is bijna niet te vermijden. Zolang je met de buurt op ooghoogte in gesprek blijft, kom je een heel eind.

Ik heb geen conflict meegemaakt met een buurt waarbij ik van A tot Z met die buurt heb opgetrokken, dat niet goed is afgelopen. De [straat niet goed doorgekomen in de transcriptie] was een goed voorbeeld. Het ging over de hoogte van drie nieuwe torens. We waren tot op twee à drie meter in onderhandeling, na vijf of zes sessies. En toen liepen mensen zomaar de zaal uit. Ik was er bijna uit. Dat gevoel van onmacht als je er bijna bent – dat vond ik zo erg. Maar we hebben goed geparticipeerd, en de raad hoorde dat en zei: we snappen het wel. Op een gegeven moment kun je ook niet eindeloos dooronderhandelen.

Deel 4 – Kritiek, kwetsbaarheid en voldoening

Hoe ga je persoonlijk om met kritiek? Ik kan me voorstellen dat dat ook iets met je motivatie doet.

Ik heb familielid dat het ingewikkeld vindt om dingen op internet te lezen. Dat vind ik vervelend. Maar zelf heb ik een manier gevonden om ermee om te gaan. Ondanks dat het persoonlijk bedoeld is, is het niet persoonlijk. Ze mopperen op je functie. Ze halen de dikte van je kop of de kleur van je schoenen erbij, maar dat is niet persoonlijk – want je bent inwisselbaar. Elke andere bestuurder hadden ze ook gepakt.

Maar kun je dat echt scheiden? Dat lijkt me ook lastig als het op de persoon is.

Dat duurt jaren. Ik kom uit de bouw – dit is niet mijn achtergrond. En nu moet je echt de andere wang toekeren, bijna christelijk. Wat ik vervelend vind, is dat zelfs een supersympathieke Femke Kok op haar kop krijgt als ze haar coach verdedigt. Internet is

gewoon een fenomeen waarmee je zelf moet dealen. Dat is me gelukt. Het duurt jaren. Wat ik jammer vind, is dat mijn opvolger opnieuw aan dat traject moet beginnen. Ze zullen opnieuw mentaal moeten wennen, het van zich af moeten schudden.

Ik ben er echt in gegroeid. Je gaat een sessie met jezelf aan. Je mag het niet mee naar bed nemen. Je mag er niet mee wakker worden. Maar neem het niet mee naar bed. Ik heb collega's die dat wel doen.

Wat je nu ziet: binnen afzienbare tijd is het vak van wethouder voor de zwakke maag niet meer geschikt. En het schrikt af. Mijn zorg is: blijven de talenten zich nog aanmelden? Krijg je voldoende bestuurskracht als je zo'n harnas in moet? Dan moet je een dikke huid hebben. Maar dat was vroeger ook al zo.

De rol van media vind ik overigens ook ingewikkeld. Een Volkskrant-artikel dat goed geschreven is, en copy-paste met een suggestieve reactie de ronde doet – en zie daar.

Ik kan een interview geven over de A30, waarbij ik er alles aan heb gedaan met Rijkswaterstaat om het in goede banen te leiden. Uiteindelijk hebben we een goed product. Maar wat krijg je? Een bedrijf in Ede dat het er niet mee eens is. En in Barneveld gaan ze een geluidscherm plaatsen. Toen vroegen ze mij om een reactie, en ik noemde dat een smaakmaker. Ede Stad stond het netjes in. Wat doet de Barneveldse redactie? Die ziet het, en de inwoners van Barneveld denken: die colleges dekken elkaar. Dat is niet fris. Dat zijn leermomenten van formaat.

Ik heb er geen spijt van. Maar het is ook wel een beetje zelfoverschatting. Dat is een rode draad in mijn leven. Ik kan tien goede eigenschappen van mezelf opnoemen, maar wat er ook inzit is zelfoverschatting. Van: dat fix ik wel, ik weet het wel. Dat kan door een ander als arrogant of zelfvoldaan worden ervaren. Zelfvoldaan – ja, dat ben ik. Als je leidt en je krijgt kritiek, dan mag je jezelf ook belonen met de dingen die je goed doet. En dat is voor een ander soms een merkwaardig proces.

Waar zit dan de echte voldoening – in de publieke momenten?

Nee. Een dienstbare overheid zit hem niet in de publieke momenten, maar in de spreekuurmomenten op de kamer. De talloze schouwen die ik heb afgelegd op locatie, verkeerssituaties die we ter plekke bekijken. Dan denk ik dat een groot gedeelte van de inwoners voelt: er wordt wel echt naar ons geluisterd als we aankloppen.

Zo'n bewoner aan tafel met een conflict – de belangrijkste dag in vier, vijf jaar voor hen. De sportvrijwilligers, de opgeloste problemen, zo'n brandweerkazerne, de bewoners aan de Wekeromseweg die je uitkoopt zodat er een uitrit kan komen voor de uitleglocatie. Niet onteigenen – in der minne gelukt, na dagen onderhandelen. Die voldoening is voldoende reden om ook het hoofd te bieden aan de ongerechtvaardigde kritiek.

En de kritiek in de raad?

Daar heb ik altijd goed mee kunnen omgaan. De eerste jaren niet. Ik liep dan kwaad bij René Groen – de gemeentesecretaris, mijn eerste aanspreekpunt – naar binnen. Zo van: er hoeft maar iemand van de oppositie iets te zeggen en ik ben kwaad. En als ik kwaad ben, kan ik op zeventig procent denken. Dan hebben ze niet mijn topprestatie.

René zei: het stomste wat jij kunt toelaten, is het grote effect van die kleine fracties op jouw humeur. Iedereen heeft recht op een fitte bestuurder. Dus je moet er alles aan doen – lezen, sporten. Daar ben ik aan gaan werken.

Later ook – Rasit [Görgülü, raadslid van DPE –red] raakte vroeger altijd het verkeerde knopje bij me. Ik kon uitstekend met hem opschieten buiten de vergadering, maar in de raad vond hij altijd het knopje. Op een gegeven moment zei ik tegen mezelf: ik ben er nu tegen bestand. Ik ben ingeënt, hij kan het knopje niet meer vinden. Nog drie keer getest – en inderdaad, het lukte ook.

Merk je dat er iets verandert nu je vertrek nadert?

Als je begint heb je gunning. Dan zeggen ze: grote bek, maar laten we eerst kijken wat je kunt. Op een gegeven moment wordt het de bestuurlijke paradox: hoe slimmer en netter je verhaal, hoe minder gunning je krijgt. Want dan denken mensen: er valt niks meer te halen.

Toen ik in september-oktober netjes aankondigde dat ik zou stoppen, had ik het gevoel dat ik de gunning van de eerste maanden weer terug had. Een soort ontspannen sfeer: nou, we kunnen het wel waarderen dat je dit doet.

Maar die momenten van voldoening – dat je voor mensen wat kunt betekenen, dat je een slimme oplossing kunt verzinnen, je kennis kunt gebruiken – ja, dat is verslavend. Het podium is ook wel verslavend. Voor vierduizend mensen je energie overbrengen, iets voor Ede kunnen vertellen. Ja, dat vind ik ook ontzettend leuk.

Deel 5 – De ambtelijke organisatie: energie, stroperigheid en woningnood

We hebben inwoners gevraagd om input voor dit gesprek. Een aantal van hen zegt: met Peter kunnen we eigenlijk wel, want we hebben het gevoel dat hij naar ons luistert. Maar dan komt het in de ambtelijke organisatie terecht, en dan sneuvelt het alsnog. Hoe kijk jij daar tegenaan?

Dat is een heel goede. Ik mag zo'n ontmoeting met burgers ook nooit een intakegesprek noemen – Kiki [Jamar, de woordvoerder van De Pater –red] zegt dat ook terecht. Want met een intake stel je van tevoren vast: wat jullie verzinnen, kunnen wij regelen. Dit is een van de moeilijkste dingen van mijn bestaan geweest.

Ik kom als autodidact binnen en word onderdeel van een organisatie van duizend man. Ik was een kleine zelfstandige, ik huurde af en toe een ploeg van zes of acht man in. Dat kon ik wel – zo'n club motiveren. Maar onderdeel worden van een organisatie met allerlei beslissingsniveaus: ik word er tot op de dag vandaag gek van, maar ik begrijp dat het bestaat.

Ik maak me niet wijs dat ik hier iets fundamenteels heb veranderd, maar dat zakelijk denken heb ik wel ingebracht. Als iemand vol energie aankomt – hoe maak je die energie productief voor de stad? Dat is mijn uitgangspunt.

Maar die energie slaat dan dood op de ambtelijke organisatie.

Die energie doodt in de ambtelijke organisatie. Maar niet altijd – ik heb ooit een fout gemaakt. Er wilde iemand een paardrij-instelling voor een gehandicapt kind opzetten. Ik vond het zo'n geweldig idee. Maar op het moment dat ze een plan in moesten dienen, zei ik al: de wethouder vindt het een goed idee. En ik heb geleerd dat dat verlamrend werkt. Als de wethouder het al goed vindt, wat moet de ambtelijke organisatie dan nog toetsen?

Ik ben heel optimistisch over ideeën. Van: dat moet toch kunnen? Maar we hebben ook heel veel beleidsstukken waarbij dingen ingewikkeld zijn. Er kan woningnood zijn, maar die vijfendertig meter hoogte buiten het centrum van Ede is nu eenmaal een ondergrens. Ik hou me ook aan dat beleid.

Soms vind ik wel dat er ambtelijk te weinig wordt opgeschaald naar mijn tafel. Bij conflicterende belangen tussen landschap en stedenbouw kun je heel vaak naar de bestuurder gaan: haal het naar mijn tafel, dan kan ik meedenken.

En we hebben simpelweg ook capaciteitsproblemen. Goede mensen kunnen in het bedrijfsleven soms het dubbele verdienen. Ze zijn niet altijd aan te trekken. Bij ruimtelijke ordening moet alles via één of twee geluidsexperts, geurexperts – dat zijn de flessenhalzen van de organisatie. En intussen moeten onze mensen ook nog de hele stad planmatig bewerken. Ze zijn overbelast.

Dus in het verlengde van wat die inwoners zeggen: je wilt eigenlijk meer dan de organisatie kan leveren?

Precies. Ik ben een productiemannetje. In 2018 en 2019 waren we gewend aan achthonderd, negenhonderd woningen per jaar met uitleglocaties. Daar geniet ik van. En dat droogt op door de stikstofwerkelijkheid. Daar baal ik als een stekker van.

Ik heb ook geleerd dat strategische adviseurs voor het grotere plaatje zorgen, voor beter beleid in de toekomst, waardoor er uiteindelijk sneller gewerkt kan worden. Maar dit is iets wat ik heel moeilijk vind. Liefst was ik mijn eigen mystery guest – zelf bellen om te kijken hoe snel ik geholpen word. Maar dat is ook niet goed.

Aan de andere kant: wil je weten hoeveel mooie, jonge, talentvolle mensen bij mij op de afdeling RO zijn binnengekomen – net van school, en nu een volwaardige rol spelen in hele grote projecten? Tot 's avonds laat. Ik heb hele goede mensen hier. Echt. Als ik een nieuw bedrijf zou starten – wat ik niet ga doen – zou ik ze blind aannemen.

Worden ideeën beter of slechter als ze door de ambtelijke molen gaan? Er zit spanning tussen visionair leiderschap en een uitvoeringsorganisatie met aanzienlijk ambtelijkere en stroperigere procedures. Als ik soms zie wat ik onder de Woo krijg aan stukken, denk ik: die ambtenaren zijn er maar druk mee. Er gaat heel wat water door de Rijn.

Ik heb dat systeem moeten doorgronden. En tot op de dag vandaag lukt me dat niet volledig. Als je kijkt naar hoe we al die jaren in Ede alles hebben ingericht – als dat door die overlegcultuur is gekomen dat we een hartstikke leuke gemeenschap hebben, dan

denk ik: laat dat dan maar zo. Maar we hebben ook cruciale stedenbouwkundige fouten gemaakt. Bij de snelle huisvesting van de enorme groei van Enka-medewerkers. In de garnizoenstijd gaven we nog heel veel geld uit aan goede kazernes – die zijn bijna rijksmonumenten. In de jaren zeventig hebben we een enorm concentratiegebied sociale woningbouw gemaakt, terwijl we nu bezig zijn om die functies slim te herverdelen.

We moeten mixen. Dus hadden we toen maar die overlegcultuur gehad. Maar toen was de nood aan de man – een groei van twee, tweeënhalf procent per jaar in 1968, recordgroei, waarbij de luxe van overleg er niet was.

Nu hebben we wel die luxe. Maar door de toenemende woningnood en de afnemende stikstofruimte moeten we misschien weer even in een zakelijke tussenmodus. Dan maar vijf jaar lang iets minder stedenbouwkundig verantwoord verdichten. Over vijftig jaar kun je bij een stadswandeling zeggen: dit stukje stad is slim ontworpen, want gedragsmatig wonen alle soorten mensen door elkaar – maar we hebben wel haast gemaakt. Je creëert je eigen nieuwe monument. Maar dat is ook een beetje filosofie.

Waar gaat het mis met al die beleidsterreinen die zich tot elkaar moeten verhouden?

Ik heb het overzicht niet, de burger al helemaal niet. Aan de andere kant kan ik ook niet zeggen: die en die kun je schrappen. Om dat te beslechten moet je een actievere rol geven aan de manager en aan de wethouder. Bij conflicten ligt het maandag soms gewoon stil. Breng het dan naar de bestuurstafel.

Het enige wat ik die inwoners kan bieden, is dagelijks toezicht. En Kiki speelt daarin een sleutelrol – die heeft de langetermijnplanning goed in beeld: wat ligt er te lang op de plank, wat moet er sneller door?

De organisatie heeft een hekel aan een externe stedenbouwkundige die wordt ingehuurd om zo stedenbouwkundig mogelijk te ontwikkelen. En als er een raadsvoorstel wordt aangenomen over beter benutten van de bestaande voorraad, zegt de afdeling: ja, maar niet ten koste van stedenbouwkundige principes.

Ik heb het aan de raad overgebracht: jullie hadden vierhonderd woningen gedacht, maar dat zijn er maar veertig per jaar extra. De raad zegt: oké, we kijken het aan, over twee jaar evalueren. Mij gaat het niet snel genoeg. Maar om het hele systeem naar mij in te richten vind ik ook wat veel.

Er is ook een soort gewenning: we overleggen hier met elkaar, ook al is er geen hele dikke agenda. Stedenbouw moet met landschap praten, landschap met ecologie – dat snap ik. Maar soms kun je een conflict ook gewoon bij de bestuurder brengen.

Ik moet heel vaak aan een aannemer uitleggen dat het nog vijf maanden duurt. Dat doet me echt pijn. Want die aannemers en ontwikkelaars voeren een huisvestingsopgave voor de gemeente uit. Die hebben zekerheid nodig. Inbreidingsplannetjes op de schaal van vijftien tot twintig woningen worden belangrijker dan ooit, want die enorme uitleglocaties hebben we niet meer.

Deel 6 – Integriteit

Ik hoor ook regelmatig van mensen: projectontwikkelaars hebben hier wel veel te vertellen in de gemeente. En er wordt weleens gezegd: ik zag Peter onlangs in de kroeg zitten met een paar projectontwikkelaars. Dat geeft het gevoel dat er misschien onder de tafel wat wordt besloten.

Dit snijdt op mijn ziel. Dit vind ik het ergste wat ze kunnen vertellen.

Ik leg het hier neer, zodat je erop kunt reageren.

Ik kom uit de bouw. Ik heb een groot netwerk. Ik woon en werk veertig jaar in Ede. Ik ben me bewust van dat netwerk. Ik zeg ook tegen de burgemeester: blijf opletten. Want ik wil nooit – maar dan ook nooit – iets toewijzen aan iemand op basis van relatie. Ik heb daar overleg over gehad, over hoe ik dat moest aanpakken. We hebben samen afspraken gemaakt, bij het overleg. Ik heb in die acht jaar ook nooit maar één ding in de kroeg besproken wat er niet thuishoorde.

Ik heb relaties onderhouden. Ik ga na acht jaar afscheid nemen en zeg: bedankt voor jullie inzet voor de gemeenschap. Want die mensen sturen mij data door die voor de wethouder Wonen superinteressant is – zo kun je beleid opbouwen. Met de komst van de fietsstraat Stationsweg heb ik een bevriende verzekeraar laten uitrekenen wat de woningwaarde kan stijgen bij zo'n fietsstraat – want het omgekeerde argument was: mijn huis wordt minder waard. Je gebruikt die marktkennis.

Maar ik heb nooit iemand iets toegeschoven. Ik ga graag naar de kroeg – ik heb geen kinderen en huisdieren, geen ouders meer. Mijn familie en huiskamer is de kroeg. Bij de ene een rustige kroeg, bij de andere wat ruiger. Iedereen weet dat ik er zit, kunnen ze me opzoeken. Ik vind het niet erg om in de kroeg af en toe uit te leggen wat ooit de gedachte achter een bepaald ontwerp was.

Nooit, maar dan ook nooit, heb ik iemand iets toegeschoven. Ik wil integer zijn, juist met het profiel dat ik heb. Dat moet een tegenwicht zijn. Je bent flamboyant – dat wil ik niet zijn, dat overkomt me. Maar daar tegenover staat dat je correct moet zijn: in de omgang, in de totale bestuurlijke integriteit.

Ik zorg er ook weleens voor dat de collegekamer af en toe een schaftkeet is, met die lompe humor. Maar de andere kant is: het is integer. De basis is goed. En daar ben ik best zuinig op.

Deel 7 – Verkeer en vervoer: pijnpunten

Laten we de pijnpunten in je portefeuille langslopen. Bij de rotonde Zandlaan zeiden mensen: hij zei dat je eraan kunt wennen – terwijl er toch ernstige ongelukken waren.

Als je dat zo samenvat kan ik me dat voorstellen. Maar wat heb ik gezegd en hoe kijk ik erop terug?

We hebben met verkeerskundigen aan tafel gezeten, met de politie, we hebben de ongevalstatistiek bestudeerd: wat zijn het voor type ongelukken? En wat je vanuit technisch oogpunt ziet, is dat bij een ingrijpende verkeersverandering er altijd gewenningsongelukken plaatsvinden. Ik heb nooit gezegd: ze wennen er maar aan. Als je me zo quoteert, doe je mij geen recht.

Ik snap wel dat mensen denken: moeten we experimenteren met mensenlevens? Ik heb met de raad opgetrokken. Nog een keer oversteekplaatsen erbij, nog een keer aanpassingen gedaan. We hebben een slagboom overwogen, gronden verworven, ze haaks laten aankomen. Dat allemaal bleek achteraf niet nodig, maar we hebben het wel allemaal serieus genomen.

En eerlijk gezegd: op dat moment kon geen enkele bestuurder iets goed doen. De opwindings was er. En het hielp ook niet dat raadsleden het een horrorrotonde noemden – dat ding is dan getekend. Dichtgaan was ook geen optie. Met die omleiding hadden we dezelfde consternatie gehad. De Bovenweg stond in januari 2023 drie kilometer vast, het sneeuwde ook nog. Een nieuwe omleidingsroute had misschien wel zeven miljoen euro extra gekost. Soms moet je ergens gewoon achter staan.

Is het Pico Bello-fietspad een succes?

De naam niet. Pico Bello – dat is een verschikking. Maar het idee zelf: de nieuwe generatie vraagt om fietssnelwegen, daar sta ik volledig achter. En het geld van de provincie kwam super goed uit. We hebben nog altijd de plicht om het af te maken bij de Emmalaan. Dat hoort bij een moderne stad.

De vraag is alleen: was Ede op dat moment klaar voor die rigoureuze andere stijl van weginrichting? De auto voelt zich verdrongen. In Ede hebben we een recordaantal autogebonden beroepen – kleine bedrijven, zorgende beroepen. En we hebben hier veel verkeersplannen die op de grote stad georiënteerd zijn.

Dan word ik gek van wat er dan gebeurt: zo'n schaduw hangt er al over de rotonde in Lunteren nog voordat die open is. Iemand zegt al: je kunt er niet eens met een oplegger overheen. Terwijl we er uitvoerige proefritten mee hebben gedaan. Dat ding is open, het is een aanwinst voor Lunteren. En als iemand zegt: we hebben iets te vroeg... Dan moet je daar maar mee leren leven. Ik vond het oneerlijk. Geef me een eerlijke kans.

Infrastructuurprojecten worden altijd veel duurder. De spoorzone heeft ook flinke overschrijdingen gekend.

De spoorzone was wat mij betreft een koopje. Gemiddeld worden dit soort projecten drie keer overschreden. Waar ik trots op ben, is dat wij de bezuinigingsopties goed hebben kunnen toepassen zonder dat het ontwerp eronder heeft geleden. We hebben vastgehouden aan de ontwerpprincipes. Die schuifdaken vind ik een geweldig ontwerp – dat vind ik echt een non-discussie. Het ontwerppeil was hoog, en de verhouding tussen geld en kwaliteit was eerlijk.

De overschrijdingen zijn er geweest. We hebben externe partijen gevraagd hoe we zijn omgegaan met risicobeheersing, hoe we de raad hebben geïnformeerd. Het externe oordeel was: je hebt het goed gedaan, redelijk binnen de perken gehouden. Wat je goed hebt gedaan, is dat je met de pet rond bent gegaan bij Rijkswaterstaat en de provincie. Rijkswaterstaat heeft veertig procent bij aanvang betaald en is blijven meebetalen. De provincie heeft elke keer gemopperd, maar het ook gedaan.

We hebben dat rampjaar 2022 gehad – Oekraïne, staal, gas – en precies op dat moment moesten we de belangrijkste inkopen doen. Dat kun je uitleggen. Maar de raad heeft heel vaak gevraagd: is dit de laatste keer? En dat heb ik niet elke keer kunnen beloven.

Bij de Hackettlaan een ander verhaal: daar hebben we super goedkoop aanbesteed, en in tijd en geld bijna niet uitgelopen. Dat is ook een project dat volledig van de gemeente was. En de raad goed geïnformeerd gehouden, tussenstand na tussenstand. In 2018 was de Hackettlaan nog geen gelopen koers. In december 2019 lag er een papieren akkoord, in februari heeft de raad het goedgekeurd – en vier, vijf maanden later treedt het stikstofdossier in volle kracht in werking. Als de SME had gewacht, hadden ze meer poten gehad om op te staan.

Ik vroeg later aan de SME: waarom hebben jullie ja gezegd? Dat was eigenlijk de humor. Ze zeiden: wij vonden die relativering prettig, we kregen er vertrouwen van. Datgene wat op televisie als valkuil wordt gezien – die humor, die relativering – is soms juist een middel om grote onderhandelingen tot een goed einde te brengen. Daar kan ik van genieten.

Zou je niet gewoon een marge van zestig procent moeten inbouwen in plaats van tien procent?

Dan krijg je het geld niet. Dan krijg je het er politiek niet doorheen. Het is een duivels dilemma.

Je bent begonnen als automobilist, maar je bent inmiddels in het hoofd gekropen van de wandelaar en de fietser. Hoe kijk je terug op de modaliteitskeuzes?

Ik ben inderdaad binnengekomen als een automobilist. Wat ik heb geleerd – van de Fietzersbond, van Niek van den Brink van de ChristenUnie – is dat het helemaal geen schande is om verder te kijken dan je eigen vervoersmiddel. Op het moment dat je ruimte maakt voor de fiets, is indirect de auto ook gematst, want die fietser laat zijn auto staan.

En dat is in Ede het beste verhaal: het conflicteert niet met elkaar. Het klassieke beeld dat de auto moet inschikken voor de fiets – je moet het slimmer inrichten. Dat ontvlechten vind ik een doel op zich.

Je bent masochist als je de portefeuille mobiliteit neemt. Als er bij de Kievitsmeent iemand wordt aangereden, krijg je een brief. Elke volgende dood is je persoonlijke verantwoordelijkheid. Ik ben naar de burgemeester gelopen: moet je mee, want jij hebt nu ook een verantwoordelijkheid. Dat vond ik een hard moment. Is dat reden om de portefeuille te laten vallen? Nee. Ik vind mezelf functioneel in een woedende zaal. Laat mij dat maar doen – ik kan die kritiek hebben en kan er wat mee.

Klein dingetje nog over het station: de parkeergarage belemmert het zicht op de entree. Was dat een goed idee?

Vraag ik me ook af. Als wethouder ben je passant én verantwoordelijk – passant voor acht jaar en verantwoordelijk voor alle voorgaande jaren. Als raadslid heb ik zitten slapen, want dat ding had nooit bovengronds gemogen. Dat zeg ik eerlijk. Als je vanaf het zuiden het landmark ziet, de ansichtkaart van Ede, dan is het niet slim. Op dat moment was het financieel een logische keuze – het heeft veel geld bespaard en het project mogelijk gemaakt. Maar achteraf zeg je: hadden we maar een paar miljoen extra gestoken in een ondergrondse variant. Dat kan overigens nog steeds, als de looptijd straks afloopt.

Ik val mijn voorganger er niet op af – ik snap heel goed wat hij deed. Maar als stad moeten we ervan leren.

In Ede-Zuid voelen mensen zich afgesneden door de sluiting van de spoorwegovergang bij de Kerkweg. Ouderen hebben er moeite mee, de busroute is verlegd.

Dat snap ik heel goed. Met de komst van de spoorzone was het helder: die gelijkvloerse overgang moest dicht. Dan is de keuze: wil je die buurt afsluiten als je daar geen tunnel voor terugbrengt?

We hebben goed gekeken naar een tunnel. Maar een tunnel zou een enorme aanzuigende werking hebben – het gaat dwars door woonwijken heen, en de aanvoerwegen waren niet op orde. Dus we hebben de belangenafweging gedaan: geen tunnel.

Dit is me persoonlijk aangewreven ook – ik heb ooit als GemeenteBelangen heel graag een tunnel gewild. Ik woonde in die buurt, ik kende de voordelen. Mijn straat is drukker geworden. Maar de pijn die die mensen voelen, hebben we afgewogen tegen een groter belang. Een tunnel was echt een conflicterende sluikroute geworden. Bij een gelijkvloerse overweg stop je en heb je ontheffing nodig. Een tunnel ga je gewoon door.

Als ik het opnieuw zou moeten doen: misschien extra rondes inlassen om het beter uit te leggen aan die mensen. Maar ik denk niet dat ik het anders had gedaan.

Was het instandhouden van de overgang geen optie?

Nee. ProRail heeft een programma waarbij ze binnen de bebouwde kom alle gelijkvloerse overwegen opheffen. Als ze ergens investeren of iets veranderen bij een spoorknoop, moet die overgang er als eerste uit. De tweede vraag was: leg je daar een tunnel terug. Infrastructureel was dat nog wel te doen, maar de aanzuigende werking was te groot.

Wat we wél goed vinden, is de visie achter een fijnmaziger fietsnetwerk dat steeds beter wordt gebruikt. Ik zeg niet dat de generatie die nu moppert verdwijnt. Maar de nieuwe generatie begrijpt deze keuzes en ontwerpprincipes. De oudere automobilist denkt: waarom hangen er ineens fietsers voor mijn neus buiten de bebouwde kom? Daar zie ik nog een rol – in communicatie en uitleg.

Deel 8 – De relatie met de pers

Hoe kijk je aan tegen de relatie met de pers? We hebben ook kort contact gehad toen ik bij het Nationaal Park van het terrein werd geweerd. Dat was een ongemakkelijke situatie.

Oh, zeker. En in de reflectie achteraf is ook gezegd: dat moeten we de volgende keer anders doen. Maar ik merk wel dat er wat spanning zit op de openheid van raadsbijeenkomsten.

Ik heb ook weleens gevraagd: kan ik embedded mee naar Brussel?

Ja, van mij mag dat. Ik wil juist dat je als een fly on the wall ziet hoe wij werken. Maar ik denk dat hoe meer begrip je in je stukken legt, hoe minder populair je wordt. En dat een deel van jouw fanbase ook van ramptoerisme kan genieten.

Dat is niet hoe wij erin staan. Wij vinden het belangrijk dat het een eerlijk verhaal wordt – verschillende perspectieven laten zien, consequent wederhoor vragen. Wij proberen bij de onderbuik weg te blijven. Wij stellen kritische vragen, maar met het doel om inzicht te bieden.

Dat laatste geeft mij vertrouwen. Ik kijk er anders tegenaan dan vroeger. Toen ik net begon vond ik het lastig om met het onderbuikeffect om te gaan. Ik ben solidair met de burgemeester – en mijn relatie met de burgemeester is wat dat betreft instruerend.

Maar ik heb ook gezegd: ik ga met Marc van der Woude aan tafel. En omgekeerd: jij hebt vertrouwen in mijn bestuursadviseur. Er is geen enkel excuus meer om niet met je om te gaan. Maar ik heb er heel lang moeite mee gehad, omdat ik niet precies wist hoe ik me ertoe moest verhouden.

Het is voor mij heel moeilijk om elke week iets te horen over de Edese Vos. Er ontstond een tegenstelling. Op een gegeven moment heb ik gezegd: dit moet stoppen. Ik wil jullie zien als journalisten die over de inhoud gaan. En Kiki gaf steeds meer redenen om aan te nemen dat dat gewoon kon.

Dan het theehuis. Dat is een goed voorbeeld van hoe die dynamiek tussen journalistiek en bestuur kan ontstaan. Jij had dat volledig overgelaten aan je mensen.

Ja. Ik vertrouw op mijn mensen. Ik vertrouw op het team. Als ze een fout maken, ga ik achteraf kijken hoe ik dat moet uitleggen. Ik heb niet de expertise van tender en inkoop. Wat ik wél kan beoordelen achteraf: is er een goed proces gevolgd? En ik heb achteraf ook gezien: op het gebied van communicatie hadden we dat beter kunnen doen, maar dat waren marginale punten. Het hele proces vond ik wel goed. En het heeft ertoe geleid dat nu het droomkoppel erin zit – die hebben zelfs de kelder met gewelven extra opengelegd en gedocumenteerd.

Ja, het zijn duidelijk liefhebbers. Wat ik lastig vond op dat moment – en dat is ook hoe de dynamiek ontstaat tussen journalistiek en bestuur – is dat persvragen óf politiek correct worden beantwoord, óf zo algemeen worden gehouden dat er niks in zit. Of je merkt dat er raadsragen gesteld zijn, en dan wacht men met de persantwoorden totdat de raad antwoord heeft. Dan krijg je zo'n spanning. Als die vragen over het theehuis nou gewoon open en transparant waren beantwoord, was de angel er meteen uitgehaald. We hebben zelfs een Woo-procedure moeten starten. Dat was niet nodig geweest.

Dat is mijn conclusie ook. Ik heb dat te veel uitbesteed, zoals ik er nu op terugkijk. Een van mijn grootste pluspunten is dat ik vertrouw op mijn collega's. Een van mijn grootste valkuilen is dat ik te veel vertrouw op mijn collega's. Bij het theehuis was dat vertrouwen op zijn plek. Ik had me alleen intensief moeten bemoeien met de communicatie richting jou. Dat heb ik niet gedaan.

Wat zou er beter kunnen in de relatie met de pers? Er zit altijd wat spanning tussen journalistiek en bestuur. Dat hoort erbij. Maar ik hecht aan een professionele verhouding. Tijdens een persbijeenkomst heb ik zaken aangekaart die beter kunnen en daar wordt dan niet op teruggekomen.

Er zijn verschillende dimensies – bestuursadviseurs, het college. Wat hen bindt is dat ze niet precies weten hoe ze met de Edese Vos moeten omgaan, zo'n nieuw medium dat naast het vertrouwde Ede Stad opduikt. Je kunt zeggen: we hadden moeite met iets buiten het vertrouwde.

Jullie hebben gezocht naar de ultieme vorm. Jezelf verbeterd door redactionele gesprekken en door veel ontmoetingen met burgers.

Ik heb in die acht jaar als wethouder pas de laatste tijd een manier gevonden om er goed tegenaan te kijken. Wat ik niet wil, is dat mijn opvolger – of het nieuwe college – ook weer zo lang de tijd nodig heeft om ergens aan te wennen. Ik zou erop inzetten dat jij met het nieuwe college goede afspraken kunt maken.

Kiki geeft vrij snel antwoord op persvragen, die worden bij mij altijd snel opgehaald. Maar dat is iets van de laatste jaren. In het verleden vond ik dat ingewikkeld. Nu vind ik die openheid prima. Het gaat om professioneel vertrouwen.

Deel 9 – Afsluiting

Is er nog iets waarvan je zegt: dit wil ik nog kwijt voordat we afsluiten?

Waar ik van kan genieten tot slot: dat is The Circle of Life. Het Lion King-element. Ik ben hier begonnen en heb heel erg goed geluisterd naar Maarten Jan Kettmann [oud-raadslid en fractieleider van de PvdA –red] – die is helaas vrij recent overleden, fijne kerel – en naar Koos van Boven. Dat waren twee mentoren. Die had ik nodig. Want ik had echt geen idee waar ik aan begon. Als hij zonder papieren een betoog hield, dacht ik: dat ga ik nooit redden. Waar ben ik aan begonnen?

En als je dan jaren later zelf jonge raadsleden diezelfde conclusie ziet trekken, dan voelt dat als een leuke afsluiter. Er zijn jonge raadsleden die gegrepen zijn door mijn woordkeus of de anekdotische verhaallijn. Die zie ik enthousiast worden en energie opdoen. Ik heb geen kinderen – ik had er nooit op gerekend – maar het maakt iets vaderlijks los. Die jonge raadsleden nemen mijn stijl een beetje over, of verwerken hem op hun eigen manier. Het inspireert me. En dan is het ook weer leuk om afscheid te nemen.

Waar je zelf als jong raadslid begon en opkeek tegen de generatie boven je – ik hoop nu dat ze niet tegen mij op hebben gekeken, maar dat ze door mij geïnspireerd zijn. Ik vind het leuk om dat over een aantal jaren in de gaten te houden, te zien hoe die jonge gasten groeien. Er zit iets cirkelvormigs in.

Enkele korte onderdelen van dit gesprek zijn niet in het transcript opgenomen omdat ze off-the-record of niet ter zake doend waren. Dit is een ruwe, letterlijke weergave van het gesprek van anderhalf uur. Tekstuele oneffenheden, spreektaal en eventuele feitelijke onjuistheden in de mondelinge weergave zijn niet gecorrigeerd om de authenticiteit van het interview te waarborgen.